

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

II. De inceptione & definitione mundi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

qui deficiente igne resistere non potest con-
trario.

Tertia ob-
iectio.

Obiicitur tertio. Si Deus adæquate res conser-
uat deficiente causa secunda, sequitur quod solus
conseruat habitus vitiosos in anima, quod absur-
dum est; si enim habitus illos per se solus conser-
uare potest, sequitur quod etiam potest illos produ-
cere solus, quod falsum est.

Resp. habitus vitiosos, vt vitiosos, nec posse à
Deo conseruari, nec primò produci, quia habitus
non potest habere quod sit vitiosus, nisi ab eo à quo
actus habet, quod sit vitiosus; non habet autem
quod sit vitiosus prout est à Deo, sed solum à creata
voluntate, quæ cum libertate & aduertentia facit
aliquid contra rationem, cui tenetur se conformare.
Habitus autem vitiosi secundum physicam entita-
tem produci possunt à Deo, & conseruari, vt proba-
tum est alibi.

§. III.

Distinctio conseruationis à prima productione.

Conclusio
bimembri.

Deo tertio, conseruationem aliquando distin-
ctam esse realiter à prima productione, ali-
quando differre solum formaliter, & per con-
ceptum.

Aliquando
distinguitur.

Ratio primæ partis est, quia res aliquando pro-
ducitur ab vna causa, & ab altera conseruatur; v.g.
homo producit ab homine, conseruatur autem à
solo Deo: sed tunc conseruatio distinguitur à pri-
ma productione, quia mutato agente, necesse est
mutari actionem: ergo conseruatio differt aliquan-
do realiter à prima productione. Deinde aliquando
conseruatio & creatio sunt ab eodem agente, sed
operante diuerso modo; v.g. quantitas producit
in subiecto per actionem eductiuam, conseruatur
autem extra subiectum per actionem creatiuam;
certum autem est, quod creatio & eductio non pos-
sunt esse eadem actio.

Aliquando
non distin-
guuntur.

Ratio secundæ partis est, quia effectus sæpe ab
eadem causa confirmatur eodem modo agente;
tunc conseruatio non distinguitur realiter à prima
productione: ergo creatio non semper distinguitur
à conseruatione; Angelus v.g. producit à solo
Deo, & ab eo etiam solo conseruatur, tunc nulla est
ratio multiplicandi actiones; si enim actiones illæ
multiplicarentur, deberent etiam multiplicari con-
seruationes, & mutari singulis instantibus, quod
probo. Si effectus non potest in secundo instanti
produci per eam actionem per quam fuit productus
in primo: ergo nec in tertio potest per eandem
actionem produci, qua productus fuit in secundo;
& ita de aliis sequentibus. Deinde per illam actio-
nem potuit effectus transire à non esse ad esse: er-
go per illam etiam potest permanere in esse: si-
cut enim entitas rei prout concipitur perseverare
in esse, dicitur duratio: ita si consideretur prima
productio perseverare in esse, erit conseruatio.

Colliges ex his conseruationem eodem modo
differre à prima productione, quo differt duratio ab
existentia rei: conseruatio enim definitur *produ-
ctio rei, quæ comotus esse præbabitur*; neque prop-
terea res durat formaliter per conseruationem, sed
tantum effectiue; sicut non existit primò formaliter
per creationem, sed effectiue tantum. Quando
autem effectus vel à diuersa causa conseruatur, vel
ab eadem diuerso modo, tunc conseruatio realiter
distinguitur à prima productione.

§. IV.

Causa effectiua conseruationis.

Deo quarto, multa accidentia pendere in con-
seruari à suis æquinocis, non tamen omnia;
nullum autem accidens præter lucem pendere à suis
causis vniocis; substantiam verò nullam esse, quæ
in conseruari pendeat ab alia causa, quàm à Deo.
Totares manifesta est, quam experientia probat po-
tius quàm ratio.

QVÆSTIO II.

De inceptioe & desitione mundi.

Exposita creatione mundi, & eius conseruatio-
ne, sequitur vt dicam primos eius natales &
suprema funera, idest modum quo primò cæpit, &
vltimò desiturus est: quod vt præstem commo-
dius, præmitto generalem doctrinam de inceptio-
ne rerum & desitione, quam ex sexto Physicorum
ad hunc locum transferendam putavi. Primò igitur
videtur dicendum, cuiusmodi sit rerum inceptio
& desitio: secundò, qualis fuerit mundi propria
inceptio: tertio qualis desitio eius futura sit.

SECTIO I.

Inceptio, & desitio rerum in genere.

Certum est primò, duplicem ex communi do-
ctrina Philosophorum esse modum inceptio-
nis, & desitionis; primò enim aliqua dicuntur in-
cipere ac desinere *intrinsecè*, alia verò *extrinsecè*. In-
cipere intrinsecè res dicitur, quando incipit per
primum sui esse, seu quando dicere de aliqua re li-
cet, *nunc est, & immediate antea non erat*. Tunc in-
cipere dicitur extrinsecè, quando incipit per vlti-
mum sui non esse, seu quando dicere de aliqua re
licet, *nunc non est, & immediate post erit*. Tunc dicitur
desinere intrinsecè, quando desinit per vltimum
sui esse, seu quando dicere de re aliqua licet, *nunc est,
& immediate post non erit*. Tunc dicitur res extrin-
secè desinere, quando desinit per primum sui non
esse, seu quando licet dicere, *nunc res illa non est, &
immediate antea erat*. Itaque inceptio intrinseca est
instans, quod est primum esse rei; desitio intrinseca
vltimum esse rei: inceptio extrinseca vltimum non
esse rei; desitio extrinseca primum eius non esse;
vocantur enim hæc instantia intrinseca, quando
numerantur intra existentiam rei; vocantur extrin-
seca, quando sunt extra ipsam rei existentiam.

Incipere in-
trinsecè &
extrinsecè.

Certum est secundò, non posse plures excogitari
modos incipiendi & desinendi, quàm illos duos, aliter res
quia quidquid incipit, aut desinit, necessariò vel est
incipere. quando incipit & desinit, vel non est. Si primum,
incipit & desinit intrinsecè; si secundum, incipit
& desinit extrinsecè. Vnde constat discrimen mag-
num esse inter inceptionem, & primam rei produ-
ctionem, quia quod incipit extrinsecè, incipit per
vltimum non esse; in eo autem instanti est inceptio,
& in sequenti futura est productio: ergo prima
productio differt ab inceptioe, quamuis corruptio
rei & desitio videantur semper esse simul.

Non potest
aliter res
incipere.

His suppositis, quæ certa sunt apud omnes, tria
video esse posse controuersa. Primò, vtrum quidquid
incipit

incipit & desinit, ita incipiat & desinat in aliquo instanti extrinseco vel intrinseco, ut nulla res in tempore incipiat aut desinat. Secundò, quomodo incipiant aut desinant permanentia. Tertiò, quomodo successiva.

S. I.

Utrum omnis inceptio & desinitio fiat necessariò in instanti.

Conclusio.

Dico primò implicare omnino, ut aliquid incipiat in parte aliqua tota temporis, sed esse necesse ut inceptio qualibet fiat in instanti, vel intrinseco, vel extrinseco; idest in parte temporis sumpta indivisibiliter, & inadæquate.

Probatio.

Ratio est, quia si res aliqua inciperet in parte divisibili temporis, vel inciperet in vna eius parte, vel in neutra, vel in vtraque. Non in vna parte, quia quærerem in qua parte illius partis res incipiat, cum nulla sit pars quæ ita sit vna, ut non habeat plures partes. Non in neutra, quia sic res non incipiet in tempore. Non in vtraque, quia cum vna pars præcedat alteram, implicat ut res incipiat in parte posteriori, alioqui prius esset quam inciperet, prius enim est in prima parte, quam in secunda. Si ergo incipit in secunda parte, prius est quam incipiat. Deinde pars temporis, quæcunque illa sit, habet partes priores & posteriores: ergo prius res fuit in partibus prioribus, quam in posterioribus: ergo non incipit in posterioribus; & iterum illa prior habet partes priores & posteriores.

Prima obiectio, de instanti reali.

Obicitur primò, hinc omnino concludi, quod dentur in tempore instantia realia, quia quidquid incipit, incipit in aliquo reali, non incipit in parte temporis, vel determinata, vel indeterminata, quia actiones quas attuli æquè probant de parte indeterminata, ac de parte determinata; quod enim incipit, vel incipit in parte vna illius partis indeterminata, vel in vtraque, vel in neutra. Imò illa pars indeterminata partes habet priores & posteriores: non potest res incipere in partibus posterioribus: ergo res incipit in instanti reali, & in eo desinit: ergo negari non possunt instantia realia in tempore.

Resp. nulla esse realia instantia in tempore, sed solum per designationem; appellatur enim instans in tempore, pars aliqua divisibilis sumpta inadæquate, & indivisibiliter, ita ut nihil eius totum designari possit, in quo res aliqua fieri dicatur. Verum ergo est, quod quidquid incipit, incipit in aliquo reali; illud autem reale, pars est indeterminata sumpta indivisibiliter & inadæquate; quod enim incipit, nec incipit in vna eius temporis parte, nec in vtraque, nec in neutra adæquate sumpta; sed incipit in illa sumpta inadæquate, idest in nulla parte tota, sed in minori & minori parte, quæcunque dixeris. Quando enim dico, inadæquate, non licet sumere vel vnam eius partem, vel vtramque, sed partem aliquam, non totam, quæcunque tandem illa sit; hoc enim est quod vocatur instans.

Secunda obiectio, de præcepto ante instans.

Obicitur secundò. Imponat Deus præceptum alicui iusto eliciendi actum amoris ante instans mortis; ille iustus si omittat actum amoris, verè peccabit, sed tunc peccatum non incipiet, neque gratia desinet in villo instanti: ergo potest aliquid incipere in tempore. Probatur minor, quia homo non potest perdere gratiam in instanti mortis, quod est primum non esse hominis; imò immediate ante illud instans perdidit gratiam, quæ nec est simul

Acum peccato, nec prius amittitur, quam peccatum committatur. Denique non potest aliquid esse in gratia toto vitæ tempore, & in primo non esse illam amittere. Neque peccat in villo alio instanti, quia quolibet instanti signato inter illud & instans temporis, mediatur tempus, quo potuit impleri præceptum: ergo in quolibet illo instanti nondum violatum erat præceptum. Eadem difficultas erit si Deus præcipiat mihi actum amoris ante ultimum instans horæ.

Respondendum olim in tractatu de Sacramentis, illud præceptum non posse villo modo imponi Angelo, vel animæ separatæ, quia de essentia cuiuslibet præcepti est, ut obliget pro aliquo tempore; huiusmodi autem præceptum impositum Angelo, qui potest in instanti agere, non obligaret pro villo tempore; talis enim obligatio, vel esset instantanea, vel durans per aliquod tempus; non potest esse instantanea, quia nullum assignari potest instans, in quo dicere liceat eam esse; nam quodcunque instans illud sit, non obligabit præceptum, cum impleri possit post quodcunque instans elapsum. Non potest etiam dici, quod daret obligatio per aliquod tempus, cum nullum instans possit assignari, in quo incipiat tale tempus.

Si autem imponatur homini huiusmodi præceptum, tunc illius transgressio committitur ante instans mortis, non tamen immediate ante illud instans, sed in aliquo instanti, quod licet à nobis non possit designari, tamen illud est in se certum, & determinatum, cognosciturque à Deo. Neque refert quod inter illud instans, & instans mortis intercedat aliud tempus, nam illud esse potest admodum breve, ut non possit moraliter in eo impleri præceptum, cum ad huiusmodi actus moraliter, & humano modo eliciendos, homo indigeat aliquo tempore, quod necessarium est ad deliberandum, & idem quoties pervenit homo ad eas angustias temporis, si adhuc est negligens, & actum omittit præceptum, moraliter constituitur in statu, in quo non potest præceptum implere, idem tunc peccat.

DObicitur tertiò. Si Angelus produceretur post primum instans horæ, implicaret ut eius creatio desinat in villo instanti; si autem fieret immediate ante primum instans horæ, implicaret ut hæc creatio inciperet in aliquo instanti: quod probatur. Illa creatio facta immediate ante primum instans horæ, vel duravit tantum per instans, vel duravit per aliquod tempus divisibile; si per tempus divisibile, non est essentialiter instantanea; si tantum per instans: ergo in nullo instanti licet dicere, *nunc non est, & immediate post erit*; nam inter illud instans, quod tu assumis, & primum instans horæ sunt infinitæ partes temporis, & infinita instantia: sed creatio supponitur facta esse immediate ante primum instans horæ: ergo non est facta immediate post illud instans, quod tu assignabas: tunc ergo Angelus, & eius creatio incipient in tempore, non autem in instanti. De altero casu, in quo Angelus creatur post primum instans horæ, idem fieri potest argumentum.

EResp. posse aliquid dupliciter fieri in tempore. Primò commensuratiue, & adæquate, ita ut singulis eius partibus correspondeat. Secundò incommensuratiue, & inadæquate, ita ut sit quidem dum tempus fluit, sed non correspondeat tamen vlli eius parti toti. Creatio Angeli facta post primum instans horæ, non esset in tempore adæquate & commensuratiue, sed inadæquate, & incommensuratiue, ita ut sit quidem dum illud fluit, sed non illi tamen possit commensurari. Quamvis ergo tunc in nullo instanti

Quæst. II. Sect. I. de Incept. & desit. rerum. 265

instanti determinato illius temporis liceret dicere, *nunc non est creatio, & immediate post erit*; liceret tamen dicere in aliquo instanti indeterminato; cum enim illud immediate post, sit indeterminatum, instantia etiam habet indeterminata. Si verò fiat Angelus immediate post primum instans horæ, desinet creatio extrinsecè in instanti indeterminato illius temporis, quod dicitur immediate sequi primum instans.

Quarta ob-
iectio.

Obiicitur quartò. Si res inciperet in instanti, deberet immediate post illud instans aliquid sequi; dicitur enim, *nunc est, & immediate post non erit*: sed immediate post instans nihil omnino est, quod enim est post instans, necessariò est diuisibile, quod habet partes priores & posteriores: sed quod habet partes priores & posteriores, non est immediate post: ergo illud diuisibile non est immediate post.

Resp. immediate post instans esse partem temporis diuisibilem, non quidem totam & adequatè sumptam, sed sumptam inadæquatè, ita ut nihil totum sit immediate post. Quod satis dictum aliàs est de continuo.

§. II.

Inceptio, & desitio propria rerum permanentium.

Offertio bi-
nembis.

Dico secundò, res non successiuas, quæ durant solùm per instans, incipere semper, & desinere intrinsecè, quamuis diuinitus extrinsecè possint incipere ac desinere: res verò permanentes, quæ non incipiunt totæ simul, incipere intrinsecè; si autem incipiant successiuè, illas semper incipere extrinsecè.

Res instan-
taneæ.

Ratio primæ partis de rebus essentialiter instantaneis, quales sunt creatio, generatio, corruptio, est quia de huiusmodi re licet dicere, *Nunc est, & immediate ante non erat, neque immediate post erit*; hoc autem est incipere & desinere intrinsecè: ergo entia essentialiter instantanea incipiunt & desinunt intrinsecè. Sed diuinitus tamen possunt incipere extrinsecè, quia si Deus immediate post primum instans horæ produceret Angelum, illa creatio inciperet extrinsecè, ut patet. Similiter si Deus immediate ante instans filius horæ vellet producere Angelum, creatio Angelus non inciperet intrinsecè, quia in nullo instanti liceret dicere, *nunc est, & immediate ante non erat*; sed diceretur in aliquo instanti indeterminato, *nunc non est, & immediate post erit*: in primo autem instanti horæ liceret dicere, *non est, cum immediate ante esset*.

Permanen-
tia.

Ratio secundæ partis, de rebus permanentibus clara est; si enim illæ non fiant successiuè, sunt necessariò in instanti, quod est primum illarum esse: in illo instanti licet dicere, *nunc sunt, cum immediate ante non essent*: ergo illæ incipiunt intrinsecè. Si tamen Deus crearet Angelum, vel formam substantialem immediate post primum instans horæ, sine dubio inciperent extrinsecè. Denique si huiusmodi entia incipiant successiuè, quod sæpè accidit in formis substantialibus & accidentalibus, certum est, quod incipiunt extrinsecè, cum nullum sit instans, in quo illa primò sine.

Formæ sub-
stantiales.

Dico tertio, formas quascunque tum substantiales, tum accidentales, desinere semper extrinsecè, quoties forma quæ illas expellit, incipit tota simul;

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A desinere autem intrinsecè, quoties altera forma incipit extrinsecè, sed successiuè produciatur.

probatio.

Ratio est, quia si forma ligni v.g. desineret intrinsecè, quoties altera forma v.g. incipit intrinsecè, sequeretur quod in eodem instanti eadem materia duas haberet formas substantiales, quod absurdum est. Probatur sequela. Forma ligni v.g. non potest desinere intrinsecè nisi eodem instanti desinat quo incipit forma ignis: sed si desinat eodem illo instanti, ambæ formæ simul erunt, quia de forma utraque dicere licebit, *est*; de forma incipiente, *est, & immediate ante non erat*; de forma desinente, *est, & immediate post non erit*. Ergo illæ formæ sunt simul in eadem materia. Probatur maior. Si forma ligni v.g. non desinat intrinsecè in eo instanti, quo incipit intrinsecè forma ignis, vel desinet in instanti immediate antecedenti, & sic instantia erunt immediata; vel in instanti aliquo priori, & sic in tempore illo medio nulla forma erit in materia: ergo non potest forma desinere in alio instanti, quàm in eo, in quo forma incipit.

Respondent aduersarij primò, posse duas formas esse simul transeunter, id est vnā desinendo, alterā incipiendo.

Prima ena-
sisio.

Sed contrà, quia tota repugnantia quæ est inter formas aliquo tempore, est etiam in instanti, quia æquè bene informant materiam, & conferunt illi effectum formalem, ac decem annis. Deinde idem dici etiam posset de corpore Christi Domini in Eucharistia, & de substantia panis, quod simul sint transeunter; hoc autem recideret ad *impanationem* Lutheri; unde etiam argumentor. Eodem modo desinere debet forma corrupta, quo desinit substantia panis ad aduentum Christi Domini in *transsubstantiatione*: sed panis necessariò desinit extrinsecè, licet desinat totus simul; eo enim instanti, quo licet dicere, *nunc est corpus Christi*, licet etiam dicere, *non est panis*: ergo forma desinit extrinsecè.

Respondent secundò, debere in eodem instanti temporis duo distingui instantia naturæ, in quorum altero desinit forma corrupta, in altero incipit forma producta.

Secunda
enasisio.

Sed contrà, quia duæ formæ sunt impossibiles in eodem subiecto, etiam pro eodem instanti temporis, alioqui dici etiam posset, quod forma & priuatio sunt simul pro eodem instanti temporis; sed in diuerso instanti naturæ.

Quod autem forma desinat intrinsecè, quoties altera forma introduciatur successiuè, patet, quia eo instanti, quo forma ignis incipit extrinsecè, de illa licet dicere, *non est nunc, & immediate post erit*; sed eo instanti licet dicere, *forma ligni est, & immediate post non erit*; alioqui vel materia esset sine forma, vel haberet duas formas simul: ergo forma corrupta tunc necessariò desinet intrinsecè.

Obiicitur primò. Quotiescunque aliquid desinit successiuè, desinit etiam extrinsecè: ergo quoties aliquid desinit totum simul, desinit intrinsecè: sed formæ substantiales desinunt totæ simul: ergo desinunt intrinsecè.

Prima obie-
ctio.

Respondet negando primum antecedens, quia potest aliquid desinere successiuè, & tamen desinere intrinsecè, ut nuper ostendebam; res tamen successiuæ non possunt vnquam incipere, aut desinere intrinsecè; quia non potest habere primum & vltimum. Duabus igitur de causis potest aliquid desinere extrinsecè. Primò si successiuè desinat: secundò si instanti desinat conseruari; v.g. dicere Deus potest, *uolo conseruare Angelum tota*

Z

has

hac hora, & nolo conseruare in ultimo eius instanti; runc in eo instanti ultimo licet dicere, *Nunc non est Angelus*, cum immediatè antea esset; sicut duabus de causis potest aliquid desinere intrinsecè. Primum si desinat totum simul: secundò si forma producta introducat successiue.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Omne quod incipit totum simul, necessariò incipit intrinsecè: ergo quidquid desinit totum simul, desinit intrinsecè.

Resp. posse aliquid incipere totum simul; & tamen incipere extrinsecè, quia dicere potest Deus, *Volo post instans creare Angelum*. Deinde disparitas etiam est, quia quod desinit totum simili, desinit aliquando in instanti conseruari; tunc autem desinit extrinsecè.

S. III.

Inceptio & desinitio propria rerum successiuarum.

Successiua extrinsecè incipiunt & desinunt.

Deo quare, res omnes successiuas necessariò semper incipere, & desinere extrinsecè.

Ratio est, quia res successiua non possunt habere primum, & ultimum: ergo nec possunt incipere per primum esse, nec desinere per ultimum esse: ergo necessariò incipiunt & desinunt extrinsecè. Præterea est de ratione rei successiua, vt habeat partem post partem, & ita esse non potest in instanti, quia in instanti non potest esse successio: sed quæ incipiunt intrinsecè, habent esse in instanti, quia de illis dicitur, *Nunc sunt*: ergo repugnat etiam diuinitus vt res successiua incipiat, vel desinat intrinsecè.

SECTIO II.

Inceptio prima mundi, & exameron.

EX his quæ de inceptione ac desinitione rerum in communi hæcenus dicta sunt, faciliè colligi potest mundum incepisse intrinsecè, quoad præcipuas suas partes, quæ omnes factæ sunt in instanti: quod eas autem, quæ successiue cum motu aliquo factæ sunt, incepisse extrinsecè. Quo posito, tota mihi Cosmopœia, & prima mundi nascentis exordia exponenda sunt, ea breuiter indicando, quæ circa opus sex dierum aliquam possunt habere difficultatem: quo in argumento eximie versati sunt olim Basilii, & Ambrosii, & posterius Interpretes Scripturæ in caput primum & secundum Genesios.

S. I.

Generalia de inceptione mundi.

Mundi creatio facta est in tempore.

Certum est primò, mundum hunc vniuersum, & ea omnia, ex quibus componitur, habuisse principium sui esse, neque quidquam æternum esse præter ipsum Deum, qui in principio erat, & de quo nunquam dici potuit, nisi erat, erat, erat. Sic enim conuincitur ex verbis Genesios. *In principio creauit*: & ex verbis Apostoli Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. Contrarium sensere plures à Veteribus, qui dixerunt, mundum esse ymbra Dei, & veluti fulgorem luminis eius, vt testatur Ambrosius lib. 1. *Exameron*; atque ita vo-

luerunt illum esse coeternum Deo: hoc autem etiam secundum rationem naturalem esse impossibile probabitur quæst. 3.

Certum est secundò, in principio, id est in primo illo instanti, quo mundus per propriam & rigorosam creationem productus est, non esse factam duntaxat informem quandam materiam, seu chaos quoddam, cum naturaliter materia non sit sine forma, dicaturque facta esse cælum & terram; neque cælum duntaxat empyreum, & elementum terræ, sed corpora omnia simplicita, ita vt cœli nomine comprehendatur cælum empyreum, & omnia elementa, quia hæc ad integritatem pertinent mundi; neque postea narrantur facta, imò potius creata supponantur; ær quidem, cum dicatur, *Spiritus Domini ferebatur super aquas*; aqua cum dicatur congregata in locum vnum.

Certum est tertio, mundum quoad corpora mixta non esse factum vnico instanti, sed diebus omnino sex veris & distinctis, quos cum Scriptura distinctè numeret, non videtur explicari debere allegoricè de cogitationibus Angelorum, vt interpretatur S. Augustinus semper ingeniosus, etiam quando dicit minus probabilia. Imò dicuntur tenebræ fuisse super faciem abyssi, quod ostendit tunc lucem non fuisse, atque aded non omnia esse facta in instanti. Loc. Ecclesiast. c. 18. *Qui manet in æternum, creauit omnia simul*, multas habet explanationes; illud enim, *simul*, significat solum quod res omnes, nullà excepta, conditæ sunt à Deo. Quomodo autem antequam esset factus sol, esse dies potuerint, patebit ex statim dicendis.

Certum est quarto, controuersiam de anno, mensis, ac die, quo mundus est conditus, admodum incertam esse. Quæ autem videntur probabiliora, hæc sunt. Christi natalem annum incidere in annum mundi ter millesimum nongentesimum octogesium quartum, vt censet, & probat Petauius lib. 9. de doctrina temporum, c. 16. sicque agere nos modò annum mundi 50642. intervallo sic computantes; ab orbis initio ad diluuium anni 1556. à diluuiio ad ortum Abrahæ 292. hinc ad migrationem Hebræorum ex Ægypto anni 505. ab exodo ad templi Salomonici fabricationem anni 520. à conditu templi ad laxatam Babylonicam seruitutem anni 474. hinc ad Christum 536. Fateor varias multorum esse sententias non improbabilis. Baronius sequutus Septuaginta Interpretes, Christi natalem incidere putat in annum mundi 5200. Gordonus in annum mundi 4001. Salianus in annum 4052.

Quod ad mensem attinet, communior sententia docet, mundum esse conditum verno tempore, 25. Martij. Probabilius videntur Serarius q. 27. in c. 5. Iosue, Petauius nuper citato loco, censere, quod autumno conditus est mundus, quia scilicet ante Moysen anni caput erat in autumno, vt colligitur ex 23. & 34. Exodi; quod videtur institutum fuisse à veteribus Patriarchis, & de manu in manum traditum. Tempus igitur orbis conditi constituitur in ipso Libræ cardine, qui ex æqualis anni methodo conuenit 16. Octobris, anno periodi Iulianæ 830. cyclo solis 2. lunæ 9. die Dominica, quia Deus requieuit die septimo, id est Sabbato.

Quæst. II. Sect. II. de Incept. & desit rerum. 267

S. II.

Opus sex dierum.

A

SECTIO III.

Suprema mundi funera & occasus.

A Vdi verba Dei, inquit Ambrosius: *Fiat, dicit; imperantis est, non affirmantis; imperat nature, non possibilitati obtemperat, non mensuras colligit, non pondus examinat: voluntas eius mensura rerum est, sermo eius finis est operis.*

Prima igitur die post creata corpora simplicia, & Angelos, lux ante omnia creata est: *Sicut enim pictores* (inquit Basilius Seleuciæ orat. 43.) *dealbatum ante parietem floribus arte conferunt; ita Creator ad ornatum mundi properans, luce primum parietes eius dealbat.*

Difficultas autem est, quænam, & in quo subiecto fuerit illa lux? Existimant videlicet aliqui minus probabiliter, fuisse lucem illam diuersam à luce solis, & extra omne subiectum; sic enim censent Basilius hom. 2. Nazianzenus orat. 43. Alij censent probabilius lucem hanc fuisse creatam in aliquo corpore, siue illa fuerit nubes lucida, siue ipsum elementum ignis, siue aliud aliquod corpus distinctum à sole, in quem postea quarto die lux illa tota translata sit.

Secunda die firmamentum intra aquas distendit in gyrum, velut tabulatum picturæ peridoneum, vbi duo insinuantur opera, firmamentum, & diuisio aquarum ab aquis. Nomine autem firmamenti puto intelligendum esse cælum stellarum & planetarum; alteram enim partem elementi aquæ reliquit deorsum, alteram in sublime extulit, & in corpus cæleste commutauit, sicque diuisit aquas ab aquis, non quoddam supra cælos sint vere aquæ, sed quoddam ex altera parte aquarum cælos sydereos condiderit.

Tertia die tria referuntur opera, congregatio aquarum in locum vnum, idest mare; detectio terræ, atque adeo metalla, fossilia, infernus; productio plantarum & arborum, & paradisi terrestres. Post etiam (inquit Basilius Seleuciæ orat. 1.) *nudat aquis terræ dorsa, quibus velut in cellis maria cœludent, dum imperio in abyssum vtiuntur pro claustro, & arena quasi habena formidabili mare continet, &c.*

Quarta die astrorum in stellis figit lumina, & firmamentum luminosis floribus conseruit, inquit idem. Solem videlicet, & stellas, tum secundum substantiam, tum secundum accidentia produxit.

Quinta die venit mandatum (inquit Ambrosius lib. 5.) *& subito à aqua in fossos fundebatur in partus, generare fluuij, viuificare lacus, mare ipsum cepit diuersa repetiliu genera pariuirere, & secundum genus effundere quodcumque formauerat; non exigui gurgites, non conosa paludes vacabant, quin omnia datam sibi creandi assuerent potestatem. Pisces exilisiebant de flumine, delphines praeudebant in fluctibus, concha saxi, ostrea adherabant profundis.*

Sexta die, hætenus fecunditas aquarum, nunc terra simili grauida foetu meliores exit in partus; hac enim primum animalia terrestria, deinde homo ipse creatus est. Quis enim (inquit Tertullianus lib. 2. contra Marcionem,) *dignus incolere Dei opera, quam ipsius imago, & similitudo: eam quoque bonitas & quidem operantis operata est, non imperiali verbo, sed familiari manu, etiam verbo blandiente praemisso.*

A Vdi Eucherium epistola ad Valerianum: *Mundus in finem vergit, & malis plenus est, vix iam hoc habet mundus ut fallat: perit imago illa rerum ad decipiendum usque decora; prius nos seducere vero fulgore non poterat, prope iam non valet etiam falso: urget nos dies ille, non tantum noster, sed etiam sæculi, &c.* De hoc igitur mundi occasu duo breuiter dici possunt. Primum, an posset mundus semper durare sine speciali miraculo: secundò, an de facto mundus interiturus sit, & quomodo.

B Dico primum, mundum sibi relictum sine speciali villo Dei miraculo, durare posse in æternum cum solo concursu generali, quo nunc à Deo conseruatur.

Ratio est primum vniuersim, quia si nulla vnquam fiat corruptio, quin succedat illi aliqua generatio, certè mundus nunquam est interiturus: sed si mundus sibi relinquitur, & solum Deus præbeat concursum ordinariu, nunquam vlla fiet corruptio, quin ei aliqua succedat generatio: ergo si ordinariu Deus causis secundis non neget concursum, mundus in æternum erit duraturus. Deinde materia prima incorruptibilis est, totum cælum, & totum aliquod elementum perire nunquam potest, quia cælum vel est planè incorruptibile, ut plerisque placet, vel aliquarum corruptionum est capax: certè totum corrumpi à nulla causa potest. Elementum autem quantum amittit ex vna parte, tantum acquirit ex alia, ut rectè obseruat Philo lib. de mundi incorruptibilitate.

Dico secundò, mundum quidem hunc sublunarem aliquando interituru, quatenus mixta ferè omnia peribunt, corpora verò simplicia non mutantur substantialiter, sed accidentaliter in meliorem statum reformabuntur.

Primum dixi, mundum hunc vniuersum finem aliquando habituru, quia sic habent plura scripturæ testimonia. *Finis venit, venit finis, super quatuor plagas terræ, ut habetur c. 7. Ezech.* Iurat Angelus c. 11. Apoc. *per viuientem in sæcula sæculorum, quia tempus non erit amplius.* Quia enim propter solum hominem tota hæc rerum fabrica condita est, sic etiam necesse est ut eo sublato tota dispareat.

Secundò dixi, desitura mixta ferè omnia, quia Mixta, videlicet ignis maximus orbem vniuersum combusturus pro certo est, ut habetur ex secunda Petri c. ultimo; quem ignem S. Hyppolitus sermone de his, quæ post Crucem reuelanda sunt, vocat fluiuium igneum à solis ortu usque ad occasum cum furore manantem, & instar ferocis, asperique maris, montes & valles deuorantem; terram omnem, & quæcumque in ea sunt, exurentem.

Dixi tertio, cælum & elementa non peritura substantialiter, quod negant aliqui cum Molina, quia esset inutile tanta corpora corrumpere, ut noua in eorum locum substituerentur. Isaias de sola loquitur mutatione accidentali, cum ait c. 51. *quod Cæli sicut funus liquefieri, & terra sicut vestimentum ardeat.* Et S. Petri verba, *cæli transiunt, elementa verò calore soluentur; pericientur, videlicet illa omnia in meliorem statum, per ignem illa purgantem, & pericientem; ut sit lux luna sicut lux solis, & lux solis septemplex.*

Prima conclusio de possibili.

Secunda conclusio de facto.

Mundi finis.

Mixta.

Corpora simplicia